

PRÍNOS PHDR. MARTY MATTHAEIDESOVEJ, PHD., PRE KNIŽNIČNÚ A INFORMAČNÚ VEDU

PHDR. ELENA SAKÁLOVÁ, PHD.
MGR. MILADA SVETKOVÁ

✉ eliska.elena@gmail.com
msudikova@gmail.com

🏠 Slovenská knižnica
pre nevidiacich
Mateja Hrebendu v Levoči

🌐 www.skn.sk

The aim of the paper is to evaluate the contribution of PhDr. Marta Matthaeidesová, PhD. who has been working at the Department of Library and Information science of Comenius University in Bratislava for 32 years. The paper focuses on her research, professional and pedagogical activities, but the primary focus is on her work as a researcher in the field of library and information services, information education and library users. Through research in the aforementioned areas, Marta Matthaeidesová made a significant contribution to the development of the theory of library and information science and its implementation in library practice. The paper also summarizes her terminological work, which led to the refinement and unification of the field's terminology, and her pedagogical work projected in propaedeutic activities and publications of wider significance. Last but not least, the contribution is devoted to her professional and scientific activities in didactics of the discipline and in library and information services aimed at disadvantaged users.

Keywords: personalities, Marta Matthaeidesová, library and information science, information education, Department of Library and Information Science, Comenius University in Bratislava

ÚVOD

Zo života postupne odchádzajú osobnosti, ktoré sa významnou mierou podieľali na formovaní a rozvoji knižnično-informačného vzdelávania, vedy a praxe od 70. rokov 20. storočia. Pred niekoľkými mesiacmi nás nečakane opustila PhDr. Marta Matthaeidesová, PhD. Patrila medzi významné predstaviteľky knihovníckeho vzdelávania ostatných desaťročí. Svojou pedagogickou, vedeckovýskumnou, teoretickou a publikačnou činnosťou sa podieľala na formovaní a príprave pracovníkov pre prax knižníc a informačných inštitúcií. Tridsaťdva rokov pracovala na Katedre knižničnej a informačnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského (ďalej len FF UK) v Bratislave a počas svojho pôsobenia sa podieľala na riešení mnohých výskumných úloh zameraných na rozvoj knižničnej a informačnej vedy, bola školiteľkou desiatok diplomových a bakalárskych prác, viedla dve dizertačné práce, bola členom komisií pre štátne záverečné skúšky na viacerých katedrách. Učila aj na Univerzite tretieho veku, pôsobila v mnohých poradných orgánoch a prednášala na mnohých odborných konferenciách a seminároch v SR a v zahraničí. Svojou terminologickou prácou prispela k zjednoteniu odbornej terminológie, predovšetkým v oblasti informačnej výchovy a informačnej prípravy. Jej personálnu bibliografiu tvorí takmer 200 záznamov štúdií, článkov a hesiel v slovníkoch a encyklopédiách, recenzií, metodických príručiek a bibliografických prác.

Ťažiskom jej vedeckovýskumnej a teoretickej práce bol predovšetkým rozvoj knižničných a informačných služieb pre všetky kategórie dospelých používateľov z hľadiska rozvoja ich osobnosti, predovšetkým informatická príprava, rozvoj odbornej didaktiky a jej začlenenie do teórie knižničnej a informačnej vedy.

Nie je jednoduché analyzovať jej činnosť podľa tematických kategórií, ktorým sa venovala, keďže pri riešení každej problematiky sa snažila o jej hĺbkové rozpracovanie nielen z hľadiska terminologických a odborných špecifik, ale aj z hľadiska odbornej didaktiky.

ZAČIATKY PÔSOBNIA NA KATEDRE KNIHOVNÍCTVA A VEDECKÝCH INFORMÁCIÍ

Po maturite na gymnáziu v Hnúšti začala v roku 1968 študovať na FF UK v Bratislave odbor vedecké infor-

Marta Matthaeidesová na schodoch Filozofickej fakulty Univerzity Komenského (1972). Zdroj: Súkromný archív autoriek

mácie a knihovníctvo, rozšírené o odbor pedagogiky. Štúdium úspešne ukončila v roku 1972 a následne nastúpila ako asistentka. Po absolvovaní postgraduálneho štúdia vysokoškolskej pedagogiky v r. 1974 pôsobila ako odborná asistentka až do r. 2010, keď odišla do dôchodku.

V prvých rokoch pôsobenia na katedre viedla seminárnu knižnicu. Recenziami odborných publikácií predstaviteľov odboru v ČSSR (J. Žatkuliaka, Š. Pasiara, A. Vášovej, M. Černej, F. Hyhlíka, B. Trnku, J. Cejpka, J. Kábrta, A. Mertu a i.) upozorňovala na aktuálne dianie v odbore. Centrom jej pozornosti, už od čias vysokoškolského štúdia, bola knižnica a možnosti jej pôsobenia na zvyšovanie kvality vzdelávania jednotlivca.

Každoročne zostavovala bibliografiu diplomových prác, obhájených za školský rok na katedre. Väčšinou boli uverejňované v *Knižničnom zborníku*, ale aj v iných periodikách odboru.

Podieľala sa na riešení výskumnej úlohy MK/3 „Pedagogická práca s náučnou literatúrou medzi deťmi

Marta Matthaidesová

ÚVOD DO ŠTÚDIA VEDECKÝCH INFORMÁCIÍ A KNIHOVNÍCTVA

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE

Obálka skript *Úvod do štúdia vedeckých informácií
a knihovníctva*

a mládežou“, čiastkovou úlohou „Budovanie vzorovej školskej knižnice v Detskom mestečku Trenčín – Zlatovce“. Teoretické rozpracovanie problematiky pokračovalo v jej rigoróznej práci.

Od akademického roku 1977/1978 bol do učebného plánu odboru zaradený učebný predmet *úvod do štúdia vedeckých informácií a knihovníctva*. Dr. Matthaidesová každý akademický rok realizovala medzi študentmi prieskum s cieľom zistiť zhodu názorov o štúdiu v odbore s ich predstavami, ktoré ich viedli k rozhodnutiu pre toto štúdium. Zistila, že väčšina poslucháčov nemá správne poznatky o obsahu štúdia a možnostiach uplatnenia po jeho absolvovaní. Tento fakt, ako aj štúdium publikovaných textov z iných vysokých škôl ju viedol k myšlienke spracovať k uvedenému predmetu učebný text. Išlo o jej prvú propedeutickú publikáciu, ktorá neskôr viedla k skúmaniu a rozpracovaniu didaktiky odboru (Matthaidesová, 1984). Pozitívne zhodnotenie si zasluhuje predovšetkým komplexný prístup k problematike, pretože na

rozdiel od mnohých predchádzajúcich publikácií z rôznych študijných odborov bola väčšina zameraná iba na čiastkové otázky štúdia príslušného odboru. Učebný text uvádza a charakterizuje možnosti vysokoškolskej prípravy knižničných a informačných pracovníkov v ČSSR, profil absolventa a možnosti jeho uplatnenia v odbore, inštitucionálnu bázu odboru v ČSSR i v medzinárodnom meradle, základné dokumentové zdroje potrebné pri štúdiu a vybrané otázky metodiky samostatného štúdia. Tento text je v kontexte hodnotenia tvorby Dr. Matthaidesovej dôležité uviesť nielen preto, že bol v odbore výnimočným vo svojej komplexnosti, ale i preto, lebo bol východiskom pre ďalšie propedeutické publikácie, ktoré sa stali učebnými textami pre poslucháčov tak 1. roč. FF UK, ako aj iných fakúlt a škôl¹. Do učeb-

VYUŽÍVANIE INFORMAČNÝCH ZDROJOV

3. doplnené vydanie

Kol. autorov

Obálka skript *Využívanie informačných zdrojov*

ných plánov bol zavedený propedeutický predmet *využívanie informačných zdrojov* a pozornosť si zasluhuje predovšetkým preto, lebo je prvým textom, ktorý už obsahuje základné prvky didaktiky odboru.

VÝZNAM MARTY MATTHAEIDESOVEJ PRE ROZVOJ OBLASTI INFORMAČNEJ VÝCHOVY

Výraznú líniu vedeckovýskumnej a teoretickej činnosti Dr. Matthaeidesovej predstavuje oblasť informačnej výchovy a informačnej prípravy a ich miesto v systéme disciplín odboru. Podieľala sa na riešení viacerých výskumných úloh zameraných na informačnú výchovu a prípravu človeka informačnej spoločnosti, pričom v riešení vždy vychádzala zo špecifikácie služieb knižníc z hľadiska ich typologickej príslušnosti a z hľadiska typológie ich používateľov. Táto problematika bola aj ústrednou témou jej kandidátskej dizertačnej práce *Informatická príprava používateľov v mimoškolskom systéme so zameraním na knižnice*.

V terminologickej časti dizertačnej práce bolo potrebné vyrovnať sa s terminologickou nejasnosťou pojmov. Konštatovala, že v období posledných dvoch desaťročí 20. storočia sa používalo až 18 termínov na pomenovanie problematiky prípravy jedinca na prácu s informáciami, ako *knihovnícka, bibliografická, informatická, informačná výchova, príprava* a pod. Ujasnenie základných termínov nebolo jednoduché. V dizertačnej práci preto rozlišuje pojmy *informatická výchova* (ďalej IV), pod ktorou rozumie komplexný, cieľavedomý, formatívny proces výchovy a vzdelávania s cieľom vytvoriť a zdokonaľovať schopnosti, návyky a zručnosti a nadobudnúť vedomosti, potrebné v oblasti získavania, spracovania a využívania poznania. Pod pojmom *informatická príprava* potom chápe proces konkrétnej realizácie potrebného obsahu špecifickými metódami, formami a prostriedkami v konkrétnej inštitúcii.

Keďže cieľom danej dizertačnej práce bolo zovšeobecniť problémy informatickej prípravy z hľadiska jej cieľov, významu, funkcií, metodiky a didaktiky praktickej realizácie a navrhnúť program informatickej prípravy dospelého používateľa v knižničnom prostredí, dôsledne používala termín *informatická príprava*.

Podrobným prieskumom domácich i zahraničných dokumentových zdrojov z 80. rokov 20. storočia autorka zistila, že sa síce zvýšil počet dokumentov zaoberajúcich sa problematikou informatickej prípravy, stále však pretrvávala terminologická nejednotnosť pri používaní termínov. Prieskumom v slovenských okresných verejných (vtedy ľudových) knižniciach a vedeckých knižniciach zisťovala stav, úroveň a problémy realizácie informatickej prípravy dospelých používateľov. Výsledky prieskumov ju viedli ku konštatovaniu, ktoré predstavovali zároveň základné problémové okruhy samotnej realizácie informatickej prípravy v inštitucionálnej báze odboru.

Základným limitujúcim faktorom realizácie informatickej prípravy boli rozpory medzi spoločenskými a sociálnymi aspektmi, spoločenskými potrebami, celkovým spoločenským informačným problémom a úrovňou školstva, vzdelávania, informačného zabezpečenia učebného procesu a úrovňou a informačným zabezpečením knižničných procesov. Prioritu malo zameranie na školské systémy, v ktorých boli dokumentom o ďalšom rozvoji československej výchovno-vzdelávacej sústavy (1976) stanovené ciele pre jednotlivé stupne vzdelania, ale neboli vytvorené zodpovedajúce podmienky na ich dosahovanie (úroveň a stav informačného zabezpečenia učebného procesu, vzdelanie pedagógov a pod.). *Informatická príprava* ani *informatická výchova* sa v podstate nestali súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu a boli iba sporadicky začleňované do exkurzií, prednášok a tzv. hodín informatickej výchovy v knižniciach.

V prípade dospelých používateľov autorka v rámci heuristického prieskumu k dizertačnej práci zistila značné rozdiely z hľadiska obsahu informatickej prípravy, nejednotnosť chápania jej obsahu, absenciu centrálnych metodík, nedostatočnú prípravu pracovníkov knižníc a aj nezaujem samotných používateľov.

V závere práce spracovala autorka návrh univerzálneho programu informatickej prípravy dospelého používateľa v knižnici s bráním do úvahy možnosti a typ knižnice, ktorý obsahuje ciele, obsah, metodiku a didaktiku informatickej prípravy.

Pre realizáciu programu bolo však nevyhnutné zabezpečiť príslušnú legislatívu, prípravu pracovníkov, metodickú podporu, didaktické a iné pomôcky, ktoré by pracovníkom knižníc a informačných inštitúcií umožnili tvoriť a realizovať takto koncipované projekty.

O návrhoch odporúčaní, ktoré autorka sformulovala, sa istý čas diskutovalo v odbornej verejnosti, ich realizácia sa však neuskutočnila (až na niekoľko akti-

vít zo strany KKVI a Doškoľovacieho strediska Matice slovenskej).

Mnohé z odporúčaní autorky pre teoreticko-výskumnú, metodologickú a didaktickú rovinu poukazovali predovšetkým na interdisciplinárnosť problematiky informatickej prípravy. Ich opodstatnenosť sa preukázala až v 21. storočí, keď sa práca s informáciami vo vzdelávaní, ale i v celkovom živote človeka posunula do úplne iných dimenzií.

Na základe získaných poznatkov analyzovala informatickú výchovu a informatickú prípravu v ČSSR v školskom aj v mimoškolskom systéme výchovy a vzdelávania analyzovala otázky základných didaktických prístupov a ich začlenenie do vzťahov vo všeobecnej a odborovej didaktike. Vymedzila predovšetkým špecifika cieľov, obsahov, metód, didaktických zásad, foriem a prostriedkov na rozličných úrovniach ich realizácie, ktoré neskôr rozpracovala v ďalších prácach (Matthaeidesová, 1986, 1988).

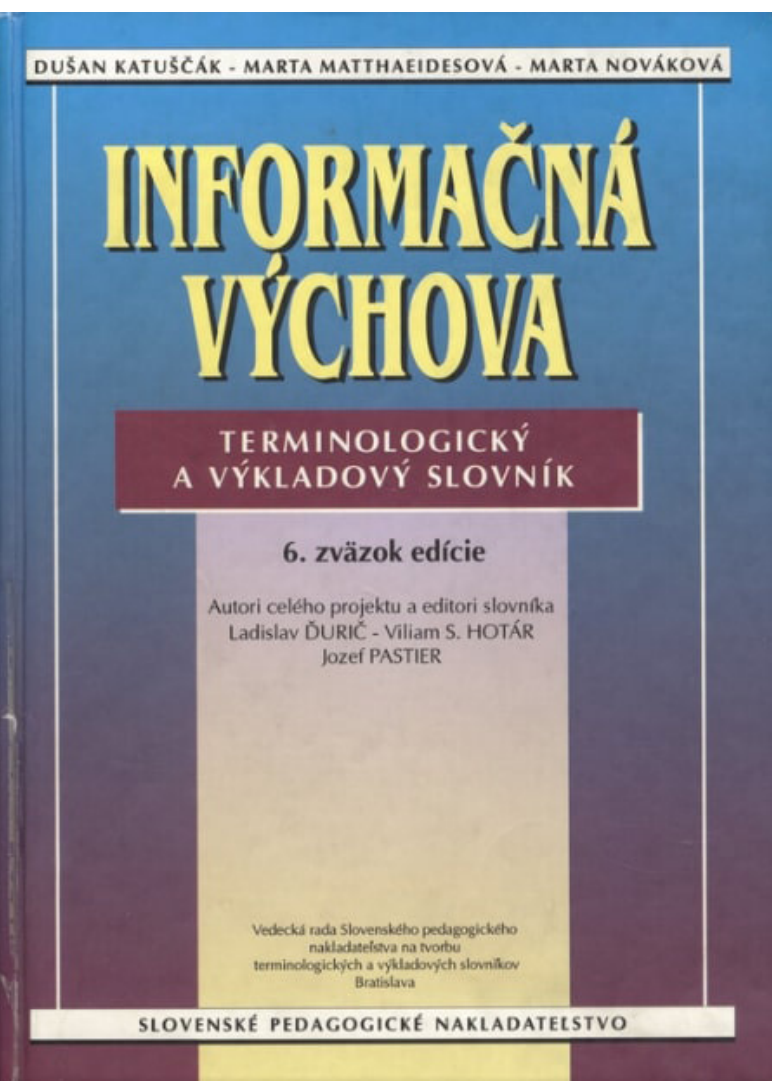
TEORETICKO-VÝSKUMNÁ ČINNOSŤ

Z hľadiska výskumnej činnosti realizovala a spolupodielala sa na viacerých výskumoch:

- MK/3 – *Pedagogická práca s náučnou literatúrou medzi deťmi v knižniciach*. Riešiteľka čiastkovej úlohy: *Budovanie vzorovej školskej knižnice v Detstvom mestečku Trenčín-Zlatovce*. 1973 – 1975;
- ŠpZV VIII-6-4/4 – *Informatizácia vzdelávania dospelých a otázky informatickej prípravy pracujúcich*. Riešiteľka tematickej úlohy. 1980 – 1985;
- ŠpZV IX-6-3/4 – *Informatizácia vzdelávania dospelých a využívanie knižnično-informačných služieb ako predpoklad celoživotného formovania osobnosti*. Riešiteľka tematickej úlohy. 1985 – 1989;
- ŠP – 06.1.2 – *Pedagogické, metodické a didaktické aspekty inovačného procesu*. Riešiteľka tematickej úlohy: *Technologické a pedagogicko-didaktické aspekty inovácie informatickej výchovy používateľov*. 1987 – 1989;
- RŠS – O1/71 – *Terminologický slovník informačnej výchovy*. Tajomníčka, vedúca tematickej skupiny: *Informačná výchova, Knižničné a informačné služby*;
- 1/991013/93 – *Model informačného zabezpečenia učebného a vedeckovýskumného procesu vysokej školy spoločenskovedného zamerania*. Spoluriešiteľka. 1991 – 1993;
- VEGA/15259/98 – *Nová paradigma knižničnej a informačnej vedy a úloha knižníc v informačnej spoločnosti v multikultúrnej strednej Európe*. Spoluriešiteľka. 1998.

ČINNOSŤ MARTY MATTHAEIDESOVEJ NA POLI ODBOROVEJ DIDAKTIKY

V ďalšej teoretickej činnosti sa Dr. Matthaeidesová zamerala predovšetkým na rozpracovanie teórie odborovej didaktiky a začlenenie do systému knižničnej a informačnej vedy (ďalej OD KIV). Vo viacerých prácach s touto problematikou vymedzuje základné terminologické otázky a koncepcie odborovej didaktiky, stanovuje jej predmet a obsahovú štruktúru a poukazuje na potrebu rozpracovania týchto otázok

Obálka terminologického a výkladového slovníka *Informačná výchova*. Zdroj: www.obalkyknih.cz

aj v konkrétnych odborných predmetoch. Predovšetkým si kladie otázku, či je OD KIV samostatnou disciplínou alebo iba metodikou vyučovania v odbore, aký má jej didaktické poznanie charakter, či vôbec má teoretický a praktický význam, aké sú jej základné problémy v súčasnosti a ako vlastne didakticky transformovať poznatky celého odboru vzhľadom na interdisciplinárnosť a široký záber v rámci poznatkového fondu. V tom období totiž na rozdiel od iných odborov neexistovala žiadna monografia, ktorá by obsahovala spracovanie didaktiky odboru KIV a jeho špecifických predmetov. Za zdroj možností rozpracovania OD KIV Marta Matthaeidesová považovala poznanie základných teoretických otázok všeobecnej didaktiky. Preto vymedzila jej základné terminologické otázky a koncepcie a základné problémy, ktoré ovplyvňujú jej vzťahy k predmetovým, respektíve odborovým didaktikám. Zo skúmania teórie všeobecnej a odborovej didaktiky zákonite vyplynula potreba skúmania a rozpracovania predmetu a obsahovej štruktúry odborovej didaktiky jednotlivých disciplín KIV. Rozviedla základné východiská ich skúmania tak, aby bolo možné odpovedať na otázky, prečo v danom odbore vzdelávať a učiť, čo je obsahom učiva, ako a akými metódami a prostriedkami vyučovať, koho učiť, kto učí a aké výsledky je potrebné dosiahnuť z aspektu potrieb a uplatnenia učiaceho sa, ale aj ako hodnotiť dosiahnuté výsledky. Na základe týchto premís definuje OD KIV jej funkcie a predmet, obsahový rámec a základné tematické oblasti, ktoré by mal absolvent zvládnuť v teoretickej rovine i v rovine praktickej aplikácie. Súčasne upozorňuje na to, že rozpracovanie otázok OD KIV je značne problematické pre rozdielnosť názorov na predmet, štruktúru a koncepcie KIV, jej špecifiká a postavenie v systéme vedných disciplín a ich postavenia či významu v spoločenskej praxi.

Pri hodnotení vedecko-teoretického prínosu Dr. Matthaeidesovej do teórie KIV a jej odborovej didaktiky je rozhodne potrebné zaradiť aj jej príspevok na medzinárodnej konferencii *Verejné knižnice v novej Európe* v septembri 2000, v ktorom zaradila poškolské (celoživotné) vzdelávanie knižnično-informačných pracovníkov do kontextu ich stredoškolskej a vysokoškolskej prípravy, uviedla medzníky ich vývinu od roku 1919 až do roku 2000, poukázala na základné problémy a nevyhnutnosť ich riešenia v kontexte OD KIV a nových spoločenských úloh knižníc, ako aj medzinárodných odporúčaní.

Zámerom tohto príspevku nebolo skúmať, do akej miery sa problematika odborovej didaktiky KIV ďalej

rozpracovala v jednotlivých predmetových didaktikách KIV, rozhodne však teoretickú prácu Dr. Matthaeidesovej možno považovať za kľúčovú pre ďalší rozvoj teórie KIV.

ROZPRACOVANIE PROBLEMATIKY KNIŽNIČNÝCH A INFORMAČNÝCH SLUŽIEB PRE RÔZNE SKUPINY ZNEVÝ- HODNENÝCH POUŽÍVATEĽOV

Pedagogicko-didaktické aspekty knižničných a informačných služieb dominovali vo všetkých teoreticko-výskumných, pedagogických a publikačných aktivitách Dr. Matthaeidesovej. V priebehu 90. rokov minulého storočia a po roku 2000 sa intenzívne zaoberala problematikou zrovnoprávnenia prístupu ku knižničným a informačným službám a zdrojom jednotlivých skupín zdravotne a sociálne znevýhodnených občanov. Do začiatku 90. rokov sa v odbornej výučbe na KKVI venovala pozornosť týmto kategóriám používateľov iba v rámci predmetov *čítatelia a používatelia a knižničné a informačné služby*. Zvýšená produkcia zvukových dokumentov a záujem mnohých skupín používateľov o tento typ dokumentov ovplyvnili rozvoj činnosti hudobných oddelení v knižniciach. K tomu pribudli aj aktivity Slovenskej knižnice pre nevidiacich v Levoči a Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska. Tieto faktory podnietili potrebu rozpracovania problematiky aj v teoretickej rovine a jej skúmanie v praxi. Zásluhou Dr. Matthaeidesovej bolo od akademického roku 1991/1992 do roku 2008/2009 obhájených 11 magisterských prác a 2 bakalárske práce. Intenzívnou spolupracou s Mestskou knižnicou v Bratislave i Slovenskou knižnicou pre nevidiacich v Levoči zisťovala základné problémy týchto knižníc a ich používateľov, zostavila metodiku prieskumu, podnietila záujem poslucháčov a realizáciu prieskumov v knižniciach SR. Predmetnú problematiku riešila aj v rámci grantovej úlohy VEGA 1/9236/02 *Interakcia človeka s informačným prostredím v informačnej spoločnosti* ako čiastkovú úlohu so zameraním na využívanie služieb knižníc zrakovo znevýhodnenými používateľmi.

Príspevky s touto problematikou odzneli aj na celoslovenských konferenciách a odborných seminároch a školeniach pre pracovníkov knižníc, na podujatiach v ČR i na medzinárodných konferenciách. Prvýkrát

predstavila riešenie problematiky na medzinárodnom sympóziu *Knižnice a postihnuté deti* v Košiciach v roku 1992 a systematicky pokračovala na 1. Kongrese SSK v roku 1997 v Bratislave. Riešením otázok typológie zdravotne a sociálne znevýhodnených používateľov, ich potrebami a požiadavkami na knižničné a informačné služby sa zaoberala predovšetkým v súvislosti so vzdelávaním knižničných a informačných pracovníkov. Kvalifikačné požiadavky na prácu s týmito skupinami rozpracovala na základe výsledkov prieskumov, ktoré realizovala v spolupráci s poslucháčmi katedry a knižnicami (Matthaeidesová, 2006, s. 201).

Marta Matthaeidesová (1989) stanovila základné okruhy vo vzdelávaní:

- poznávanie informačných potrieb jednotlivých skupín používateľov,
- zabezpečenie prístupu k informačným zdrojom,
- formy a metódy výučby,
- komunikácia,
- všetky typy zdrojov,
- kvalitné služby.

Komplexnejšie rozpracovanie problematiky (ďalej KIS ZPP) možno nájsť v príspevkoch, v ktorých sa zaoberala terminologickými otázkami, analýzou situácie ZPP a ďalších skupín v prístupe ku KIS, informačným zdrojom a dokumentom. Marta Matthaeidesová zároveň charakterizovala špeciálne informačné zdroje v knižnici ako prostriedky odstraňovania bariér v interpersonálnej komunikácii, architektonické a finančné z hľadiska prístupnosti k moderným informačným technológiám a pomôckam, osobnostné z hľadiska charakteru ZPP a vzdelanostné z hľadiska úrovne ich vzdelania v prístupe k informáciám a plneniu ich informačných, kultúrnych a vzdelávacích potrieb. Súčasne sa venovala terminologickým otázkam tak, ako ich vymedzuje SZO, WHO a IFLA.

Prínos teoreticko-výskumnej a pedagogickej činnosti Dr. Matthaeidesovej v oblasti rozpracovania problematiky KIS ZPP možno vidieť:

- v rozvoji teórie KIV, a to rozpracovaním OD, odôvodnením začlenenia problematiky do učebných plánov, obsahu výučby, štýlov a stratégií sprostredkovania učiva a rozpracovaním didaktických metód, foriem a prostriedkov a ich efektívneho používania tak, aby zodpovedali potrebám informačnej a humánnej spoločnosti,
- v stanovení požiadaviek na OD špecifických predmetov tak, aby sa stali plnohodnotnou súčasťou OD KIV a prispeli k rozvoju terminológie,

Obálka publikácie *Knižničná práca so zdravotne postihnutými používateľmi*. Zdroj: www.obalkyknih.cz

- v rozpracovaní metodiky prieskumu KIS pre ZPP, použiteľnej v rôznych typoch knižníc,
- v stanovení požiadaviek na vytvorenie „semiprofesie“ pracovníkov knižníc, pracujúcich so ZPP (Matthaeidesová, 1988),
- v celkovom rozvoji teórie a praxe KIS pre ZPP.

Na základe rozpracovania tematiky a jednotlivých termínov súvisiacich so zdravotne a inak postihnutými používateľmi knižníc sa priklonila neskôr k termínu „znevýhodnený používateľ“, aby sa zvýraznila potreba adekvátneho sprístupnenia informácií a informačných zdrojov v im prístupnej forme, ale nie s cieľom zamerať pozornosť na „postihnutie“. Aj takýmto spôsobom sa snažila integrovať zdravotne a inak znevýhodnených používateľov knižníc do bežnej populácie navštevujúcej knižnice a informačné inštitúcie, avšak s dôrazom na relevantnú prípravu knižnično-informačných pracovníkov na prácu s rôznymi kategóriami znevýhodnených používateľov knižníc (Matthaeidesová, 2006).

Seminár *Informačné správanie*, KKIV 2008. Zdroj: Súkromný archív autoriek

ZÁVER

Všetky uvedené teoreticko-výskumné aktivity, vybrané teoretické publikácie a celková pedagogická činnosť PhDr. Marty Matthaeidesovej, PhD., počas jej 32-ročného pôsobenia na Katedre knižničnej a informačnej vedy potvrdzujú jej významný prínos v oblasti terminológie, v rozvoji teórie knižničnej a informačnej vedy a jej aplikácii v konkrétnej praxi knižníc. Marta Matthaeidesová

bola spomínaná a citovaná v článkoch, v realizovaných seminároch a konferenciách, na ktorých vystúpila s príspevkami, ale i v domácich i zahraničných, najmä českých periodikách, ako *Ikaros* či *Knižovnícky zpravodaj Vysočina*. Mnohé jej unikátne myšlienky boli uverejňované v časopisoch a bulletinoch, ako *Knižnica*, *Knihovna*, *Čitateľ*, *Čtenář*, *Knižnice a informácie*, *Knižničný zborník*, *Informatika*, *Školské knižnice*, *Bulletin o práci s deťmi a mládežou*, *Informácie a materiály*, *Bulletin ZSK* a i. Jej osobný profil je súčasťou knihy *Osobnosti knihovníctva na Slovensku 1945 – 1990*.

Odišla výborná kolegyňa, vždy ochotná poradiť pri riešení odborných problémov, vynikajúca odborníčka, ktorá nepochybne zaujala významné miesto v odbore a jeho inštitucionálnej báze a prispela k ich celospoločenskému zhodnoteniu.

V neposlednom rade si ju mnohí pamätajú ako pedagogičku s láskavým prístupom, ktorá počas svojho pôsobenia zanechala stopu v mnohých poslucháčoch a podnietila nemalý záujem nielen o problematiku zdravotne a inak znevýhodnených používateľov v knižniciach, ale celkovo aj záujem o knižnično-informačné služby pre rôzne kategórie používateľov.

V ostatnom desaťročí sa teória knižnično-informačnej vedy rozvíjala v súlade so spoločenskými potrebami a rozvojom informačných technológií v iných dimenziách. Tento fakt však nič nemení na tom, že práve Dr. Matthaeidesová prispela podstatnou mierou k vyriešeniu terminologických otázok v odbore, vytvorila základy odborovej didaktiky a vymedzila jej postavenie a význam v rozvoji knižničnej a informačnej vedy.

VÝBER PUBLIKÁCIÍ

1973

Zoznamy diplomových prác obhájených v roku 1973. In *Informatika: Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského*. Univerzita Komenského v Bratislave. Filozofická fakulta. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1973.

1977

MATTHAEIDESOVÁ, Marta. 1977. *Práca s knihou v zariadeniach náhradnej rodinnej starostlivosti*. Martin : MS 1977. 154 s.

1984

MATTHAEIDESOVÁ, Marta. 1984. *Úvod do štúdia vedeckých informácií a knihovníctva*. Bratislava : Univerzita Komenského 1984. 131 s.

1986

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1986. Informatická príprava a rozvoj osobnosti. In *Knižničný zborník 1986*. Martin : MS 1986, s. 117 – 129.

1988

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1988. *Informatická príprava používateľov v mimoškolskom systéme so zameraním na knižnice*. Bratislava : FF UK 1988. Kandidátska dizertačná práca. Bratislava, FF UK, KKVI 1988. 198 s., 5 príl.

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1988. Informatická príprava: vybrané problémy. In *Niektoré otázky didaktiky knihovníctva a vedeckých informácií*. Martin : MS 1988, s. 158 – 178.

1990

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1990. Didaktické aspekty prípravy používateľov informácií. In *Informatika XIII – XIV*. Bratislava : SPN 1990, s. 85 – 98.

1993

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1993. Vysokoškolská príprava knižnično-informačných pracovníkov na prácu s handicapovanými deťmi. In *Knižnice a postihnuté deti: Materiály z medzinárodného sympózia, Košice 5.-10. októbra 1992*. Bratislava : SSK, 1993, s. 35 – 41.

1994

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1994. Problematika knižničných a informačných služieb pre používateľov staršieho veku. In *Obohacovanie života starších ľudí edukatívnymi aktivitami*. Bratislava : Národné osvetové centrum 1994, s. 81 – 86.

1995

NOVÁKOVÁ, Marta a kol. 1995. *Využívanie informačných zdrojov*. Bratislava, SLTK – Centrum VTEI SR 1995. 119 s. 4 príl. ISBN 80-85165-54-6.

1997

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1997. Problematika knižnično-informačných služieb. In *Bulletin SSK 1997*, s. 211 – 231.

1999

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1999. *Knižničná práca so zdravotne postihnutými používateľmi*. Levoča : Slovenská knižnica pre nevidiacich a slabozrakých M. Hrebendu v Levoči 1999. 143 s. ISBN 8080472459.

SAKÁLOVÁ, Elena – MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 1999. Práca s informáciami vo vyučovaní na základných a stredných školách: metodická príručka. In *Školské knižnice*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva 1999, č. 132 – 133.

2000

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 2000. Knižnično-informačné služby pre zrakovo postihnutých používateľov ako prvok humanizácie knižnično-informačných služieb. In *INFOS 2000: Zborník z 30. medzinárodného informatického sympózia, ktoré sa konalo v dňoch 3. – 6. 2000 v Starej Lesnej*. Bratislava : Centrum VTI SR 2000, s. 263 – 270. ISBN 80-8156580-5.

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 2000. Poškolské vzdelávanie knižnično-informačných pracovníkov. In *Verejné knižnice v novej Európe. Zborník zo IV. medzinárodnej knižníckej konferencie*. Bratislava : Tympanon 2000, s. 140 – 145.

MATTHAEIDISOVÁ, Marta. 2000. Problematika vzdelávania knižnično-informačných pracovníkov pre prácu so zdravotne postihnutými používateľmi. In *Tyflologické čítanie*, 2000, č. 1, s. 35 – 45. ISBN 80-8047-311-0.

SAKÁLOVÁ, Elena – PANGRÁCOVÁ, Helena. 2000. Projekt Milénium. Pripomienky. In Školské knižnice. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva 2000, č. 135, s. 42 – 45.

2004

MATTHAEIDESOVÁ, Marta. 2004. Humanizácia knižnično-informačných služieb z aspektu interpersonálnej komunikácie. In *Knižnica* 2004, roč. 5, č. 11 – 12, s. 1 – 6.

STEINEROVÁ, Jela – ŠUŠOL, Jaroslav – MAKULOVÁ, Soňa – MATTHAEIDESOVÁ, Marta – VERČEKOVÁ Jana – RANKOV, Pavol. 2004. *Správa o empirickom prieskume používateľov knižníc*. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského 2004. ISBN (brož.). VEGA 1/9236/02.

2005

MATTHAEIDESOVÁ, Marta. 2005. Od rizika vylúčenia k právu na začlenenie. In *Knižnica* 2005, roč. 6, č. 10, s. 1 – 7.

2006

MATTHAEIDESOVÁ, Marta. 2006. Didaktika knižničnej a informačnej vedy. In *Paedagogica*, 18. Bratislava : Univerzita Komenského 2006, s. 201 – 219.

MATTHAEIDESOVÁ, Marta. 2006. Znevýhodnený používateľ a knižnica. In *Knižnica*, 2006, roč. 7, č. 11 – 12, s. 34 – 39.

MATTHAEIDESOVÁ, Marta. The problems of Library and Information services for aged Users. In: *Abstracts of papers prepared for Seminar held on the occasion of European Year of Older People and Solidarity Between Generations*. Bratislava: Univerzita Komenského, [bez dátumu], s. 23.

POZNÁMKY

- ¹ Ide o učebnicu *Využívanie informačných zdrojov*, ktorá obsahovala charakteristiku primárnych a sekundárnych dokumentov, typológiu knižníc, základných knižničných a informačných služieb a základy metodiky samostatného štúdia. Publikácia mala až 5 vydaní, posledné v r. 1999. Používala sa v rôznych vedných odboroch na viacerých VŠ.
- ² Pojem informačná výchova kodifikoval až terminologický a výkladový slovník v r. 1998 (Pozn. autoriek).

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

HALIENA, Ján. 1990. *Osobnosti knihovníctva na Slovensku 1945 – 1990: heslár k tematickej výskumnej úlohe č. 534-31-17-05 Knižníctvo na Slovensku 1945 – 1990*. Martin : Matica slovenská 1990. s. 139 – 140.

ASLIB, *Autoreferát, Bibliobus, Biblos, Biblioterapia, NCL*. In *Encyclopaedia Beliana: slovenská všeobecná encyklopédia v dvanástich zväzkoch*. Bratislava : Encyklopedický ústav Slovenskej akadémie vied 1999. ISBN 80-224-0554-X.

KATUŠČÁK, Dušan – MATTHAEIDESOVÁ, Marta – NOVÁKOVÁ, Marta. 1998. *Informačná výchova: Terminologický a výkladový slovník, odbor knižničná a informačná veda*. 6. zväzok edície. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1998. 375 s. ISBN 80-08-02818-1.

LACINOVÁ, Hana. 2003. V Evropském roce osob se zdravotním postižením. In *Ikaros* [online]. 2003, roč. 7, č. 6 [cit. 2023-08-20]. urn:nbn:cz:ik-11356. ISSN 1212-5075. Dostupné na internete: <http://ikaros.cz/node/11356>.